

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Letnik IV.

Celovec, v sredo 2. II. 1949

Štev. 10 (195)

Generalisim Stalin pripravljen
na sestanek s Trumanom

Moskva. — Generalisim Stalin je dne 27. januarja t. l. razgovarjal z ameriškim dopisnikom Smith-om. Na štiri vprašanja, ki mu jih je Smith stavil v teku razgovora, je Stalin odgovoril naslednje:

Vprašanje: Ali bi bila vlada Sovjetske zveze pripravljena, da bi skupno z vlado ZDA izdelala in objavila izjavo, ki potrjuje, da niti vlada Sovjetske zveze niti vlada ZDA nima vojnih namenov druga proti drugi?

Odgovor: Sovjetska vlada je pripravljena, da se o tozadevni izjavi z vlado ZDA razgovarja in da jo skupno z njo tudi objavi.

Vprašanje: Ali bi bila vlada Sovjetske zveze pripravljena, da bi skupno z vlado ZDA podvzela potrebne ukrepe za uresničenje mirovnega pakta, pri čemer bi bil najnujnejši ukrep postopna razorožitev?

Odgovor: Samo ob sebi je razumljivo, da je vlada Sovjetske zveze pripravljena, da v tem pogledu sodeluje z vlado ZDA. Sovjetska vlada bi sprejela tudi ukrepe, ki bi privedli do postopne razorožitve in uresničili ameriško-sovjetski mirovni pakt.

Vprašanje: Če bi bile vlade zapadnih sil — Velike Britanije, Francije in ZDA — pripravljene, da ustanovitev ločene zapadno-nemške države preložijo do sklicanja novega zasedanja Sveta zunanjih ministrov štirih velesil, ki bi bilo posvečeno študiju celotnega nemškega problema, ali bi v tem slučaju vlada Sovjetske zveze ukinila omejitve transporta, ki trenutno

ovirajo promet med Berlinom in zapadnimi conami Nemčije?

Odgovor: Če zapadne sile nameravajo ustanovitev zapadno-nemške države opustiti, sovjetska vlada nima vzroka, zakaj trenutnih transportnih omejitev ne bi ukinila. To pa seveda samo pod pogojem, da tudi zapadne sile ukinejo z njihove strani uvedene transportne omejitve.

„Mir zavisi od nas - toda nihče nam
ga ne bo podaril“

Predlogi grške demokratične vlade za pomiritev v državi

Atene. — Radijska postaja Svobodne Grčije je poročala o poslanici začasne demokratične vlade Grčije, naslovljeni na grško ljudstvo, vojake in oficirje »Narodne garde« ter vse poštene državljane.

V poslanici je rečeno, da so odklonili oblastniki vse dosedanje predloge začasne demokratične vlade Grčije za pomiritev v državi, in sicer zato, ker mislijo, da dokazujejo ti predlogi slabost demokratične armade. Vendar so dogodki potrdili, da je ostala demokratična armada nepremagljiva. Ljudstvo hoče mir. Vojaki in člani »Narodne garde« ter poštene oficirje nočejo več vojne in žele zaradi tega pomiritev z demokratično armado. Danes, je rečeno v poslanici, ko je dokazala demokratična armada Grčije tako prepričljivo moč in nepremagljivost, se začasna demokratična vlada znova obrača na vse

Vprašanje: Ali bi bili Vi, ekselencija, pripravljeni, da se na mestu, ki bi bilo sprejemljivo za obe stranki, sestanete s predsednikom Trumanom, da se skupno pogovorita o vprašanju sklenitve sovjetsko-ameriškega mirovnega pakta?

Odgovor: Jaz sem že pred nekaj časom izjavil, da nimam ničesar proti takemu sestanku.

vas in znova ponuja Grčiji mir, kateremu se Glücksburgi, Sofulisi, Papagosi in vojaška klinka odpovedujejo po nalogu svojih ameriških gospodarjev.

Začasna demokratična vlada Grčije, je nadalje rečeno v poslanici, je vedno verovala in še danes neomajno veruje, da lahko samo demokratični sporazum reši Grčijo popolnega propada. Stavljamo konkretne predloge in menimo, da so ti predlogi izraz vseljudske želje, da so v interesu Grčije in da jih more sprejeti vsak pošten domoljub. Naši predlogi so:

V Moskvi so ustanovili svet za med-
sebojno gospodarsko pomoč

Beograd, (Tanjug). V letošnjem januarju je bila v Moskvi gospodarska konferenca predstavnikov Sovjetske zveze, Bolgarije, Madžarske, Poljske, Romunije in Čehoslovaške. Na konferenci so ugotovili, da so z razvijanjem in krepitvijo gospodarskega sodelovanja med Sovjetsko zvezo in temi državami, in to predvsem z znatnim povečanjem trgovinske izmenjave te države mogle pospešiti obnovo in razvoj svojega gospodarstva. Nadalje so na konferenci ugotovili, da so vlade ZDA, Velike Britanije in drugih zahodnoevropskih držav dejansko bojkotirale trgovinske odnose z državami ljudske demokracije in Sovjetsko zvezo in da se te države niso mogle podvreči diktatu Marshallova načrta, ki žali njihovo suverenost in interese njihovega ljudskega gospodarstva.

Prvič, iz Grčije naj se umaknejo vse tuje vojaške sile in vse misije. Prenehati mora vsako tuje imperialistično vmešavanje v našo državo. Razveljaviti je treba vse pogodbe in sporazume, ki kršijo enakopravnost in neodvisnost naše domovine.

Drugič, Razglasiti je treba takoj premirje, nasprotni vojski pa bosta ostali na položajih, na katerih sta danes.

Tretjič, Takoj je treba razglasiti brez vsake omejitve splošno politično amnestijo.

Četrtič, V državi je treba vzpostaviti vse politične in sindikalne svoboščine, vsem narodnim manjšinam pa dati dejansko enakopravnost.

Petič, Takoj se naj začne razgovori za sestavo vlade, ki bi jo sprejeli obe stranki. Ta vlada bi uresničila sporazum, ki bi ga dosegli, v dveh mesecih pa razpisala volitve, da bi ljudstvo končno suvereno izrazilo, kakšno vlado in kakšno ureditev želi.

To so naši predlogi. Začasna demokratična vlada izjavlja vnaprej:

Prvič, Čim bo nasprotna stran izjavila, da v načelu soglaša z začetkom razgovorov, bo poslala začasna demokratična vlada v ta namen svoje predstavnike v Atene, in

drugič začasna demokratična vlada bo sprejela rezultate ljudskih volitev ne glede na to, kakšni bi bili, kolikor bodo volitve svobodne in izvedene sporazumno ter v skladu z gornjimi pogoji.

Na koncu poslanice izjavlja začasna demokratična vlada Grčije: Mir zavisi od nas, toda nihče nam ga ne bo podaril.

Smotri Svetovne sindikalne federacije
so veliki in plemeniti

Razkrajalni manevri britanskih in ameriških sindikatov

Pariz, (Tanjug). Dne 17. januarja se je začelo v Parizu letno zasedanje izvršilnega odbora Svetovne sindikalne federacije. Na zasedanju so bili navzoči delegati sindikatov Sovjetske zveze, Velike Britanije (Trade-Unioni), ZDA (Kongres industrijskih organizacij), Belgije, Italije, Kitajske in Francije. Že pred odprtjem zasedanja je delegat britanskih sindikatov Arthur Deakin predlagal, naj Svetovna sindikalna federacija »začasno preneha s svojo dejavnostjo«, češ da bodo britanski Trade-unioni izstopili iz Svetovne sindikalne federacije, ako ne bi bil njihov predlog sorenjet.

Dejansko so prišli predstavniki anglo-ameriških sindikatov na zasedanje z načrtom za razbitje že vnaprej, in z namenom, da bi ustvarili novo mednarodno sindikalno organizacijo, ki naj bi služila napadnemu atlantskemu paktu ter podpirala politiko zasluževanja evropskih narodov s pomočjo Marshallova načrta.

Na seji dne 20. januarja t. l. sta poskušala predstavnika generalnega sveta Trade-unionov Deakin in predstavnik Ameriškega kongresa industrijskih organizacij Carrey ob podpori nizozemskega delegata vsiliti večini svojo voljo in uveljaviti razbijaški predlog britanskih sindikatov o prenehanju dela Federacije za leto dni. Ko jim to ni uspelo, so britanski, ameriški in nizozemski delegati zapustili sejo, še preden je prišel omenjeni predlog na glasovanje.

Po odhodu omenjenih treh delegacij je izvršilni odbor nadaljeval svoje delo pod predsedstvom generalnega sekretarja Italijanske konfederacije dela Di Vittorio-a.

Dne 21. januarja t. l. je izvršilni odbor Svetovne sindikalne federacije končal svoje delo. V razglasu, ki ga je ob zaključku svojega zasedanja naslovil na de-

lovne ljudi vsega sveta, med drugim pravi

»Mednarodna sindikalna federacija bo nadaljevala svoje delo kljub izstopu britanskih Trade-unionov, Kongresa ameriških industrijskih organizacij in nizozemskih sindikatov. Smotri Svetovne sindikalne federacije so veliki in plemeniti ker izražajo skupne koristi vseh ročnih in umskih delavcev. Da dosežemo te smote, moramo čuvati enotnost delavcev vsega sveta, krepiti in razvijati Svetovno sindikalno organizacijo. Navzlic vsem političnim spletkam bo Svetovna sindikalna federacija živela in rasla bo njena moč. Delavski razred vsega sveta si je pridobil velike izkušnje v drugi svetovni vojni. Ugotovil je, da razdvojenost njenih sil odpira pot fašizmu, pospešuje hujškanje na novo vojno in obubožanje delavcev. Če ne boste biti priča obnove fašizma v novi obliki, če ne želite doživeti nove svetovne vojne, strnite svoje vrste, uresničite enotnost delavskega razreda vsega sveta. Potem je osnovna nada miru, demokracije in napredka.«

Potujčevanje kakor v dobi fašizma

Trst, (Tanjug). Italijanska »Lega Nazionale« je ponovno pričela s fašistično prakso potujčevanja slovenskih otrok. V slovensko šolo v Devinu so 16. januarja t. l. prišli trije predstavniki omenjene organizacije v spremstvu nekega ameriškega oficirja ter so pričeli otrokom deliti darila. Ko so odhajali, pa so trosili lističe z napisom »Pola, Flume, Zara, Lega Nazionale«. Enaki lističi so bili kasneje po vsem Devinu. Legini agenti so sklenili, da bodo v poslopju slovenske šole napravili zavetišče, kjer bi otroci lahko ostali po šoli, dobili hrano, se učili in se zabavali. Na-

men zavetišča bi bil odtegotovanje slovenskih otrok njihovim staršem — potujčevanje, kakršnega so izvajali v dobi fašizma.

Sličen primer Leginega delovanja se je primeril tudi v Dolini pri Trstu, kjer je občinski namestnik Vandolo Didonato hodil okrog slovenskih staršev in skušal iz njih izmamiti podpise, da žele pošiljati svoje otroke v italijansko šolo. Vse to delovanje »Lega Nazionale« je brez dvoma posledica njihove neuspele časopisne gonje proti slovenskim šolam v angloameriški coni Tržaškega ozemlja.

ujetih vojakov. Po teh podatkih so izgube francoskih kolonialnih čet sedemkrat večje kot izgube narodnoosvobodilnih sil.

V dveh letih borbe so narodnoosvobodilne čete zaplenile 15.600 pušk, 2600 lahkih strojnic, 1750 težkih mitraljezov, 113 metalcev bomb, 42 topov različnih kalibrov in 21 radijskih postaj. Med borbami so narodnoosvobodilne sile uničile 3900 pušk, 97 metalcev bomb, 500 lahkih mitraljezov, 150 težkih mitraljezov, 750 topov različnih kalibrov, 1782 motornih vozil, 77 letal, 5 radijskih postaj, 150 vojniških ladij in bojnih čolnov ter 4 milijone litrov bencina in olja.

V Kopenhagenu so sodili
gestapovcem

Kopenhagen, (TASS). Mestno sodišče v Kopenhagenu je sodilo enajstim gestapovcem, ki so za časa nemške okupacije divljali po Danskem. Sodišče je izreklo dve smrtni obsodbi, osem na deset do dvajset let ječe, enega pa je oprostilo.

Ljudsko revolucijo je treba izvesti do kraja

Agencija Nova Kitajska poroča: Predstavniki demokratičnih strank, skupin in ljudskih organizacij ter tudi druge demokratične osebnosti, 50 po številu, ki so šli na osvobodeno ozemlje, so izdali 22. januarja obvestilo o sedanjem položaju. V obvestilu pravijo, da so prepričani, da bo Kitajska v letu 1949 dosegla svojo popolno osvoboditev. Mnenja smo, nadaljujejo v svoji izjavi, da moramo izvesti revolucijo do kraja. Med revolucijo in kontrarevolucijo ni mogoč noben kompromis ali premirje. Ne smemo pozabiti grenkih izkušenj iz revolucije iz leta 1927. Danes je kitajska ljudska revolucija namerjena proti imperializmu, fevdalizmu in birokratskemu kapitalizmu.

Bili smo srečni in navdušeni, je v izjavi nadalje rečeno, ko smo prebrali nedavno izjavo o sedanjem stanju, ki jo je dal predsednik Centralnega komiteja KP Kitajske Mao Tse Tung. Da bi izvedel revolucijo do kraja, je jasno in nedvoumno razgalil zaroto Čangkajškovega in ameriškega bloka in postavil osem pogojev za resnični ljudski demokratični mir. Ti pogoji so: 1. Kaznovanje vojnihi zločincev, 2. razveljavitev ustave, 3. proglasitev reakcionarnih Kuomintangovih ustanov za protizakonite, 4. reorganizacija vseh reakcionarnih armad v skladu z demokratičnimi načeli, 5. zaplenba birokratskega kapitala, 6. izvedba agrarne reforme, 7. odpoved pogodb z inozemstvom, ki pomenijo izdajo ljudstva, 8. sklicanje politične posvetovalne konference brez udeležbe reakcionarnih elementov; sestava demokratične koalicijske vlade: Kuomintangova vlada v Nankingu in vse druge vladne ustanove naj izročijo vso oblast.

Ni dvoma — pravijo v izjavi —, da izražajo ti pogoji voljo kitajskega ljudstva. Nadejamo se, da se bo vse kitajsko ljud-

stvo in vsi tovariši, ki se borijo, združili v enotni demokratični fronti in da bodo pričeli akcijo za izvajanje skupne volje ljudstva, da bi bilo teh osem točk v celoti uresničenih. Danes je doba, v kateri ljud-

stvo dviga glavo in spreminja zgodovino. Ustvariti moramo svobodni način življenja, v katerem je ljudstvo gospodar. Ustvariti moramo najvišji mogoči življenjski standard.

Kuomintangova vlada je zgubila 1 milijon 700.000 vojakov

Nanking. — Demokratična radijska postaja Kitajske poroča, da so Kuomintangove čete v času od 1. julija do 31. decembra 1948 zgubile skupno 1 milijon 700.000 vojakov, od katerih jih je bilo 440.000 ubitih ali ranjenih, 1.060.000 ujetih, 200.000 pa se jih je prostovoljno podalo demokratičnim oboroženim silam.

V istem razdobju je Demokratična armada ujela 32 Kuomintangovih generalov in polkovnikov, 105 se jih je podalo, 14 pa jih je bilo ubitih.

Po radijskih poročilih so letala Kuomintangove vlade bombardirala nekatera me-

sta, ki so pod zasedbo Demokratične armade. Kakor je znano, je Kuomintangova vlada pred nedavnim stavila svoje predloge za pomiritev in izrazila pripravljenost za ukinitve vseh sovražnosti. S temi zločinskimi napadi pa je jasno dokazala da nikoli ni resno mislila na pomiritev in da so njeni »predlogi« le prazne fraze, s katerimi je hotela preslepiti kitajsko ljudstvo.

Predpogoj za začetek mirovnih pogajanj pa je aretacija Čangkajška in drugih voditeljev Kuomintanga, je nadalje rečeno v istem radijskem poročilu.

Ogromni porast glasov komunistične partije Japonske

Tokio, (TASS). Po podatkih lista »Asahi« je od več kot 37 milijonov glasov, ki so bili oddani na volitvah v japonsko spodnjo zbornico dne 23. januarja t. l., dobila liberalnodemokratska stranka 15 milijonov 834.255 glasov, kar znaša 42,8 odstotkov vseh glasov, demokratska stranka je dobila 6.025.181 glasov, to je 16,3 odstotkov, socialistična stranka je dobila 4.941.300 glasov, to je 13,3 odstotkov. Komunistična partija Japonske pa je dobila 3.577.940 glasov ali 9,6 odstotkov vseh glasov. Ostale glasove so dobile druge manjše stranke.

Medtem ko so socialisti v zvezi s par-

lamentarnimi volitvami 1947. leta zgubili 2.235.000 glasov, a demokrati 915.000 glasov, pa je dobila Komunistična partija Japonske 2.575.000 glasov več kot 1947. le-

Uspehi Ljudske fronte Črne gore leta 1948

Na četrtem zasedanju plenuma republiškega izvršilnega odbora Ljudske fronte Črne gore na Cetinju so prikazali uspehe Ljudske fronte Črne gore za leto 1948.

Na progi Nikšić — Titograd je delalo v minulemu letu 12.720 članov Fronte. Pri gozdni deli in v lesni industriji je sodelovalo 10.000 frontovcev. Tudi pri graditvi Titograda, ceste Platije — Manastir — Morača, pri graditvi hidrocentrale na Zeti in drugih objektov so pokazale organizacije Ljudske fronte pomembno aktivnost.

Ljudska fronta Črne gore je opravila v letu 1948 pri raznih delih nad 26 milijo-

ta. Policija je dobila poročilo, da je bil volivni zakon kršen v 1.276 primerih.

23. januar 1949 je važen datum v zgodovini japonskega naroda. KP Japonske, ki se je vedno dosledno borila proti vojni, je dosegla veliko moralno zmago. Dobila je 36 mandatov, medtem ko jih je leta 1947 dobila le štiri.

Kot poroča AFP, je velik uspeh Komunistične partije Japonske zelo presenetil ameriške kroge v Tokiu. Načrti ameriških militaristov, vključiti Japonsko v svoje strateške kombinacije na vzhodu, hkrati pa izkoristiti vojno-industrijski potencial Japonske za ohranjanje svojih interesov v tem delu sveta, so s tem padli v vodo. Po porazu Kuomintangovih čet je namreč Amerika prišla do spoznanja, da ne bo mogoče sremeniti Kitajske v ameriško vazalno državo na Vzhodu.

Ni mogoče zanikati, da so veliki uspehi Kitajske ljudske vojske silno okrepili revolucionarno razpoloženje na Japonskem in ojačali položaj KP Japonske. Generalni sekretar KP Japonske Tokuda je v tej zvezi izjavil: »Mi smo pristaši osvobodilne borbe kitajskega ljudstva. Uničili bomo reakcionarje, ki skušajo prodati Japonsko mednarodnemu kapitalu.«

Uspeh KP Japonske pomeni važno etapo v borbi za demokracijo Japonske. Poleg tega pa slabi pozicije imperialističnega tabora na Daljnem vzhodu, posebno pa na Japonskem — bazi ameriške okupacijske vojske.

Državni proračun LR Bolgarije za leto 1949

Sofija. — Veliko ljudsko sobranje Bolgarije je sprejelo na svojem zadnjem zasedanju državni proračun za leto 1949 v znesku 152 milijard 614 milijonov levov. Proračun se zelo razlikuje od proračuna za leto 1948 predvsem po tem, da so v njem tudi proračuni ljudskih svetov. Proračun bo tako podajal jasno sliko zbiranja in razdeljevanja sredstev, s katerimi razpolaga država. Izdatki državnega proračuna za leto 1949 so določeni v znesku 112 milijard 428 milijonov levov, izdatki ljudskih svetov v znesku 40.166.000.000 levov ali skupno 152 milijard 614.000.000 levov.

Državni proračun dopolnjuje proračune ljudskih svetov v znesku približno 8 milijonov levov, da bi lahko krili svoje izdatke. Glavni izdatki državnega proračuna za leto 1949 znašajo skupno 72 milijard levov ali 60 odstotkov. Ti izdatki so določeni za potrebe narodnega gospodarstva v višini 45 milijard levov, za kulturne in socialne potrebe delovnih ljudi v višini 27 milijard levov, za elektrifikacijo drža-

ve 5 milijard 850 milijonov levov, za kmetijstvo 4.845.000.000 levov, za železniški promet 4.019.000.000 levov, za rudarstvo 2.544.000.000 levov, za gradbeno dela 4.212.000.000 levov itd. Za vojsko je določenih približno 10 odstotkov vsega proračuna. Na podlagi investicij za narodno gospodarstvo, ki jih določa zakon o proračunu za leto 1949, se bo vrednost celotne proizvodnje v Bolgariji povečala v primeru z letom 1948 za 18 odstotkov, vrednost industrijske proizvodnje se bo povečala za 22 odstotkov, kmetijstva za 16 odstotkov, vrednost proizvodnje težke industrije za 23 odstotkov, lahke industrije za 21 odstotkov, proizvodnja električne energije za 23 odstotkov, proizvodnja strojne industrije pa za 4 odstotke.

Enotni proračun LR Bolgarije za leto 1949 temelji na potrebah prvega petletnega plana in razvoja narod. gospodarstva, ki je bil nedavno sprejet v Velikem ljudskem sobranju.

Ameriški imperializem in Kitajska

(Nadaljevanje)

Američani so poslali Čangkajšku »vojne svetovalce«. V ameriških uradnih krogih se govori, da je njih število doseglo 1947. leta 5000. Funkcija vojnihi svetovalcev je dobro znana iz razmer v Grčiji.

Svoje vmešavanje v državljansko vojno na Kitajskem so Američani spretno zakrili s takimi imenovanji »posredovanjem«. Medtem ko so ameriški vojaki streljali kitajske patriote in masovno oboroževali kontrarevolucionarne enote, so se pojavili na Kitajskem ameriški diplomati kot posredovalci za sklenitev miru.

Prvi ameriški posredovalec je bil general Harley, ki je zelo odkritosrečno izjavil, da je edini izhod iz situacije v tem, da ZDA pošljejo na Kitajsko celotno svojo oborožitev in postavijo svoje komandante kontrarevolucionarnim divizijam. Mož je govoril preveč odkrito in zato so ga zamenjali. Na njegovo mesto je prišel general Wedemayer kot specialni Trumanov odposlanec. General Wedemayer je predlagal naj se cela Kitajska razdeli na 6 vojaških con, ki naj bi jih branila najprej kitajska armada, potem pa tudi ameriška. Ameriška armada naj bi se po njegovem načrtu zasidrala v Južni Kitajski, ki bi bila istočasno steber »sigurnosti in ravnotežja« v vsej Aziji. Tudi Wedemayer je govoril preveč jasno. Truman je nato poslal na Kitajsko mojstra zvijače in prevare generala Marshalla, bivšega

zunanjega ministra ZDA. Marshall je videl, da so kitajske kontrarevolucionarne enote slabe. Zato se je zavzel za ustvaritev premirja. S tem je hotel dati Čangkajšku odih in v tem času reorganizirati njegovo vojsko. Med premirjem je Marshall dosegel s svojo avtoriteto, da je začela ameriška vojaška pomoč prihajati na Kitajsko v še večjih količinah. Pod izgovorom »demobilizacije« so Američani vršili pregrupacijo kuomintangovih vojaških enot. Ko je Marshall izrčpal svoje vojaško znanje, je resignirano izjavil da »je vsako posredovanje nemogoče in nekoristno« in odšel v ZDA. To je bil signal Čangkajšku za ponovni pričetek državljanske vojne.

De Lacy, poslanec v ameriškem kongresu je jasno označil cilj ameriške intervencije na Kitajskem, ko je dejal, da je »politika« ZDA na Kitajskem usmerjena na to, da bi s pomočjo ameriških bajonetov obdržala na oblasti diktaturo Kuomintanga.

ZDA ekonomsko zaslužujejo Kitajsko

Za današnje taktiko prodiranja ameriškega imperializma je značilno to, da nastopa v koordinirani akciji političnih ekonomskih in vojaških sredstev. Glavni cilj imperialistične ekspanzije je naravno — profit. Oblast in gospodarstvo morata samo odpreti pot profitu. To pa ne pomeni, da se od časa do časa interesi profita podrede političnim in vojaškim interesom,

da bi se jim potem odprla tem širša pot za eksploatacijo. Taka oblika »podrejanja« ekonomskih interesov političnim in vojaškim, ki je karakteristika današnje imperializacije — ali kakor ta pojav imenuje sovjetski ekonom Vigodski »eksport kapitala, ki ga mečejo v inozemstvo brez obresti« — je karakteristična tudi za današnje ameriško politiko na Kitajskem. Kakor v drugih deželah, tako si tudi na Kitajskem ameriški imperializem »pripravlja« pot s tem, da daje korumpirani Kuomintangovi vladi najrazličnejša »posojila« in »pomoč«.

Socialno politična struktura kuomintangovske Kitajske daje ameriškim posojilom nekatere posebnosti. Kuomintangovska Kitajska je fevdalna dežela. Pod vplivom inozemskega imperializma se je fevdalizem na Kitajskem zadržal znatno dalje, kakor v ostalih deželah. Ameriški imperialisti si danes z vso silo prizadevajo, da bi ohranili na Kitajskem fevdalni red. V fevdalnem družabnem redu pa se je izkotala grupa monopolističnih kapitalistov, ki so na fevdalni način spravili pod svojo oblast ogromen del kitajske ekonomije. Ako se pravično govori, da Ameriko vlada tisoč družin in Francijo sto, potem vladajo na Kitajskem vsega skupaj štiri družine. Najbogatejši kapitalist fevdalne Kitajske je diktator Čangkajšek. Poleg njega vladajo še tri družine in sicer: Kun Sjan Si, Sun Czi Ven, Cen Go s svojim bratom Čen Li-fu. Ti monopolisti so istočasno tudi najvišji oblastniki Kitajske. (Dalje.)

Zveza slovenskih izseljencev v Celovcu

Vsem slovenskim izseljencem in drugim žrtvam nacističnega nasilja ponovno sporočamo, da imajo pravico do takozvane »Izkaznice žrtev« — (Opferausweis) na podlagi Zakona o žrtvah iz leta 1947.

Zahteve po izstavitvi naj izseljenci stavijo preko Zveze. V Zvezini pisarni, Celovec, Salmstrasse 6 bodo pripravljeni potrebni formularji za vlaganje tozadevnih zahtev.

Zahtevi se morajo za vsakega posameznika priložiti:

1. Dokaz avstrijskega državljanstva dne 12. marca 1938.

2. Za vse one, ki so postali šele po 27. aprilu 1945 avstrijski državljani poseben dokaz, da so že pred 13. marcem

1938 več kot 10 let bivali v Avstriji.

3. Potrdilo občine, da je prosilec sedaj avstrijski državljan.

4. Potrdila in izkaznice, ki izkazujejo izselitev, zapore, obsodbe itd. Za izseljence prihajata v poštev v prvi vrsti izkaznica »Umsiedlungsstelle« ter odlok Gestapa o zaplenbi in razlastitvi imovine.

5. Lastnoročno podpisano izjavo, da prosilec ni pripadal NSDAP ali njenim organizacijam.

6. Dve doprsni sliki.

Opozorjamo, da se brez teh potrdil in potrebnih vlog zahteva ne more vlagati. Možno pa je, da en član družine za vse ostale oskrbi in doprinese omenjena potrdila. Na ta način bo izstavitve izkaznic olajšana in poenostavljena.

Zveza slovenskih izseljencev

O B I A V A

Partizanski invalidi, partizanske vdove in sirote, ki jim avstrijske oblasti odklanjajo invalidnino oziroma podporo, naj se čim prej zglašijo na sekretariatu Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške v Celovcu, Salmstrasse 6.

Zveza partizanov se bo potrudila, da jim pri vladi FLRJ izposluje invalidnino oziroma podporo.

Glavni odbor

SPZ naznanja:

V nedeljo, dne 6. februarja 1949 bo od 19. do 20. ure v celovškem radiu spominska ura v splošno 100 letnice smrti

VELIKEGA PREŠERNA,

ki jo priredi Slovenska prosvetna zveza. Na sporedu:

Spominske besede ob 100 letnici Prešernove smrti.

Nastopil bo pevski zbor iz Pliberka in tamburaški zbor iz Škofič.

Recitatorji bodo izvajali znamenite Prešernove pesnitve.

V nedeljo, dne 6. februarja 1949 ob 15. uri bo v St. Jakobu v Rožu Prešernova proslava. Domače Slovensko prosvetno društvo bo priredilo igro »Užitkarji«.

Dne 2. februarja 1949 ob 15. uri pri šmonu v St. Gandolfu pri Kotmari vesi (predavanje o narod. osvobodilni borbi).

Dne 5. februarja ob 19. uri Krznarju v Svečah predavanje: »Naši veliki pesniki in pisatelji«.

Borba se je pričela. Prvi napad ni uspel. Vse je objela mučna tišina pričakovanja. Kaj zdaj?

Vojni dopisnik Janez Zajček pa je obstal pri intendantu nekaj sto metrov od postojanke. Intendant Maček je čakal, kdaj bodo borci vdrli v postojanko. Tedaj bo skočil na noge, da bo s svojimi fanti »otresel« trgovine in odpeljal nemške zaloge. Zajček je sklenjen na klopi ob peči žulfil skorjo kruha in se obračal zdaj na desno, zdaj na levo plat. Kostri so ga že precej bolele. Ko je pospravil zadnjo drobtinico, se je skrčil kolikor se je dalo in rahlo zadremal. Iz polsna so ga zdramili osamljeni strelji. Pri tem se je jezil, ker je videl, da se ne bo mogel kaj prida spočiti.

V tem trenutku plane v sobo kurir in pokliče intendanta, ki je dremal v kotu za mizo.

»Maček, pojdi pomagat! Ranjence smo prinesli! Treba bo priskrbeti zanje hrane, vozove in konje.«

Intendant Maček je skočil pokonci in privil luč:

»Kaj hudiča! Kurir Tone je moral še enkrat ponoviti.«

Tedaj se je intendant obrnil in poiskal brzostrelko:

»Takoj! Kje pa jih imate?« Tone je odvrnil:

»Tu, v tej hiši poleg, pri zdravniku. Kdo pa tu leži?«

Intendant Maček je na pol zbadljivo, na pol šaljivo odgovoril Tonetu:

»Pusti ga paničarja! Zajček je!«

Zajček se je zgenil. Zapeklo ga je in zjezilo.

»Molči Maček! Kdo pa te je naprosil. Skrbi zase!« se je obregnil in se še bolj skrčil.

Maček in Tone sta odšla. Zajček je bil sam in postalo mu je tesno. Ni več mogel zatisniti očesa. Streljanje v postojanki je bilo vedno bolj glasno in srdito. Dvignil se je in sklenil, da bi šel malo pogledati in povohat, kako je kaj v postojanki in na položaju. Previdno je stopil iz hiše in pogledal okrog vogla. Stopil je v sosednjo hišo, da bi videl, kdo je ranjen. Dva ranjenca sta ležala na slami na tleh. Ranjena sta bila od mine, eden v noge, drugi po hrbtu in v roko.

Grda je ta reč in grozna... je pomislil Zajček in se obrnil, da bi šel ven.

»Kaj pa ta komoraš tukaj dela?« se je oglasil iz kota komandant bataljona, ki je bil ranjen v roko pod komolecem.

Zajček se je obrnil proti njemu.

»Kaj si ranjen Cene?«

»Ranjen, ranjen. Če bi bil tako kot si ti, svoj živ dan me ne bi nihče obvezal! Hej, Zajček, kam pa greš? Nikar ne hodi bližje. Te bo strahl!«

Zajček je že hotel oditi, pa je sedel k Cenetu in ga povprašal:

»Rajši povej, kako je kaj bilo.«

»Kaj ti bom pravil. Mar, da boš spet kaj neumnega pisal za ... list!«

Zajček pa ni odnehal.

»Kako si bil ranjen!« Cene je spregovoril:

»Bil sem prav pred postojanko. Na levi in desni prva in druga četa. Toda nihče ni hotel iti naprej. Švabi so v dveh bunkerjih in tolčejo kot obsedeni. Zapovem juriš, toda sam sem tekel naprej. Postrelil sem dva šaržerja municije. In ni hudič, ujel sem jo v roko. Saj bi šel naprej, toda vrglo me je po tleh in skeli, da je od sile. Doktor, daj no malo vate. Glej, kri je udarila skozi povoj.«

Zajček je poslušal in tuhtal pri sebi. Z izbuljenimi očmi je gledal kri, ki je kapala od Cenetove roke. Cenetu je prinesla bolničarka kozarec slivovke. Ceneta je skrbelo in vročina ga je obhajala. Tresel je z glavo in klet. Ves kozarec je izpil na dušek. Zajček pa je tuhtal in mislil in v njem je kljuvalo:

»Komoraš! Zajček! Komoraš!«

Brilivka je žalostno gorela. V sobi je smrdelo po drožeh, petroleju in krvi. Zajček je živčno gibal z obrvmi in gledal zdaj Ceneta zdaj ona dva ranjenca. Cenetu je zdravnik obvezal roko in mu velel počivati. Intendant Maček je stopil v sobo in prislonil brzostrelko v kot:

»Cene, takoj bo prišel voz! Tovariš doktor, ali bomo ranjence takoj odpeljali?«

Doktor je odgovoril:

»Počakajmo še malo, morda bo še kdo ranjen. Bi vse skupaj odpeljali, ker je malo voz na razpolago.«

Zajček je nemirno begal z očmi. Cene je vstal in prosil še za kozarec žganja. Bolničarka mu ga je prinesla. Cenetu se je bledlo. Vpil je in izpil drugi kozarec. Zdravnik ga je miril. Toda Cene je zgrabil svojo brzostrelko in stekel ven.

Zajček pa je skočil za njim. Cene je tekel prav v postojanko. Pokalo je in treskalo kot ob hudi uri. Zajčku je bilo tesno. Toda tekel je za komandantom. Zavpil je za njim:

»Nikar, Cene. Počakaj, kam pa tečeš!«

Zajček je opazil, da je Cene tekel prav proti bunkerju. Obstal je in se pritisnil k steni. Srce mu je divje bilo. Mesečina je svetila. Trg pred veliko hišo je bil pust in prazen. Iz bunkerja se je stokajoče oglasil mitraljez. Cene pa je planil z brzostrelko proti bunkerju in vpil in klet:

»Preklete zverine, jaz vam pokažem!«

In streljal je dalje rafale. Skočil je za zid bližnje hiše in zamenjal naboj. Spet se je opotekel proti bunkerju in streljal in vpil. Proti njemu so ustrelili iz postojanke. Zgrudil se je na tla in se plazil proti bunkerju. Mesec je zašel za oblake.

Borcem, ki so gledali Ceneta, je zastajala sapa. Zajček se je tresel od razburjenja in se živčno stiskal k zidu. Komandant Cene pa se je plazil in polzkušal ustreliti. Prazen naboj je imel v brzostrelki. Zaklet je in zatulil. Potegnil je pištolo in ustrelil. Iz okna postojanke je švaba zagnal ročno bombo. Padla je prav pred Ceneta. Cene se je stegnil, bomba ujel in jo čez se vrgel nazaj. Bomba je eksplodirala v veži hiše postojanke. Zajček je mislil: Nizek pločnik je Cenetu edini zaklon. Zdaj, zdaj ga lahko ubijejo. Hotel je zavpiti. Tačas je Cene streljal s pištolo in vpil svojim fantom. Nihče se ni oglasil. »Ali so Švabi zamenjavali v mitraljezi naboj, ali se jim je pokvaril mitraljez!...« je pomislil Zajček. Cene pa je vstal, hilpal od onemogle jeze in tulil:

»Nate, Švabe, proklete!« In vrgel je brzostrelko pred bunker, nato pa pištolo ob tla. Iz bunkerja so se oglasili strelji. Cene se je počasi zavalil za vogal, sedel

na stopnice bližnje hiše in od jeze divje zajokal...

Zajček se je obrnil h komandantu:

»Cene, jaz grem z bombami tja. Imajo tvoji bombe?«

»Pojdi, pojdi!« je jecjal Cene. »Imajo! Imajo!« Zajček je stekel in nekaj minut za ni bilo nazaj. Vrnil se je z brzostrelko in s torbico bomb. Cene je še vedno sedel na stopnicah. Od leve je prihajal komandant brigade s svojim kurirjem. Zajček je šepnil Cenetu na uho:

»Tja med oba bunkerja grem. Najprej z brzostrelko, nato z bombami.«

Cene je neumno bulil vanj in ni razumel. Toda Zajček je med tem že stekel z brzostrelko v roki v sredo med dva bunkerja in streljal kot blazen. Skočil je v sredo pod okna in brzostrelko obesil čez glavo. Nič dosti ni premišljal: zdaj sem med bunkerjema v mrtvem kotu. Pri bližati se moram najprej enemu in vreči vanj bombe. Nato še k drugemu... Medtem je že imel v rokah bombo in skočil k linl bunkerja. Odtrgal je jeziček, vtaknil roko v lino in spustil. Strašna eksplozija ga je skoraj oglušila. Iz line je puhnil oblak prahu. Zajček je imel pripravljeno že drugo in tretjo. Spet je skočil in spustil. Ko da ga vodi neznana sila, je mirno in trezno spuščal bombe v lino. Mitraljez je utihnil. Zajček se je obrnil k drugemu bunkerju. V rokah je imel bombo in skočil. Toda okno nad njim se je odprlo. Švaba ga je ugledal.

Zajček je spustil bombo v lino drugega bunkerja. Nad glavo so mu završale krogle dolgega rafala. Okrenil se je:

»Cene, nikar ne streljajte vame!« Toda komandant brigade je v pravem času ugledal Nemca na oknu in ga z brzostrelko podkuril, da ni nikdar več vstal.

Nesmrtni pohorski junaki

7. januarja 1943. je v veliki nemški ofenzivi na Pohorju dal življenje za svobodo Pohorski bataljon. Ob obletnici tragedije slavnih, nesmrtnih pohorskih junakov, ki so do neba povzdignili in za neverljivo slavo ovenčali borbeni lik našega človeka, prinašamo dva odlomka iz spominov prvih naših borcev za svobodo. V svojem daljšem delu »Prva tri obdobja razvoja Narodno osvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije« general major Dušan Kveder — Tomaž o pohorskih junakih piše naslednje:

Zima 1942-1943 na Štajerskem je bila najtežji čas, ki so ga preživeli partizani v Sloveniji. Nemci so imeli na Štajerskem zbrane elitne sile večinoma SS-policistov, skupno 25 do 30.000 mož in so neprestano napadali naše edinice. To ni bila ofenziva, ki bi se nekoč začela in potem čez nekaj tednov končala. To je bil neprestani pritisk, vso jesen in zimo. Zaradi velike številne premoči, zaradi odlične oborožitve nemške vojske so se partizani težko upirali napadom. Ponekod je bila našim edinicam odvzeta skoro vsaka možnost oskrbe. Nemci so izvrševali strašen pritisk na prebivalstvo v času, ko politična situacija ni bila za nas prav nič ugodna, ko so se Nemci približevali Stalingradu, Kavkazu, Aleksandriji in je nemška vojska napredovala na vseh svetovnih bojiščih. Kljub vsem nemškim hajkam in kljub neprestanemu zasledovanju so naše edinice izvršile več uspešnih akcij. Ob napadu na cesti Celje — Gornji grad so uničile dva avtomobila, en motor in zaplenila dva mitraljeza. Na Dobrovrljah je v mesecu oktobru razbil en sam naš bataljon »Wehrmannschaft« ofenzivo.

Drugo težišče borbe je bilo na Pohorju. Pohorski bataljon spada v zgodovini naše borbe med najbolj slavne edinice na Slovenskem. To je bil bataljon, ki je vso jesen in zimo prestal vsak teden vsaj eno ali večer dve ofenzivi, v katerih na sodelovalo manj kot 500 SS-ovcev, včasih celo 2000 do 5000. Ta bataljon je bil 7. januarja 1943 v globokem snegu popolnoma obkrojen na Pohorju nad Vitanjem v taborišču, kjer je bil začasno nastanjen in ker je bil dobro utrjen, je sprejel borbo, saj je bil pokret zaradi eden in pol metra snega nemogoč. Po celodnevni borbi je

padlo tri četrtine bataljona. Ostalih 26 tovarišev si je potem, ko so postrelili vso municijo, končalo življenje. Tako je 7. januarja 1943 padel ves pohorski bataljon in niti en partizan se ni predal Nemcem.

V svojih memoarih »Iz spominov prvih štajerskih borcev« pa o herojski tragediji pohorskega bataljona major Ribič Matija — Ciril piše:

Na Pohorju pa je delal akcije sijajni pohorski bataljon. Vodil ga je delavec Grogga, v politično življenje ga je razgibal mladi nadarjeni komisar Jože Menih — Rajko. 2. decembra pride v bataljon komisar grupe Tomaž. 3. decembra gre bataljon v akcijo v Ribnico na Pohorje. Zažgo hišo izdajalca in ubijejo več Nemcev. Tomaž je ranjen v nogo in ga morejo odnesti v partizansko »bolnico«. Bataljon pa je vršil akcije dalje, pobijal izdajalce, napadal patrolje in kopal zemljanke za zimo. V sestavi bataljona je operirala ruška četa, ki je dobro poznala teren okrog Maribora. Bataljon je imel svoj »ženski vod«, ki ga je vodila Katarina, žena komandanta Grogge. O hrabrosti tega voda je govorila takrat že vsa severna Štajerska. Tako so bataljonu v partizanstvu potekali dnevi do usodnega 7. januarja. Dan prej je šel iz bataljona Bor s patroljo šest tovarišev. Drugo jutro je bil bataljon napaden. Vsak preboj je bil nemogoč. Obroč je bil tako tesen, da tudi gibka podlaseca ne bi ušla krogom skozi vrste napadalcev. Partizani so padali na položajih, ne da bi se kdaj predali, drug za drugim. Na koncu jih je ostalo šestindvajset, vsak z dvemi ali tremi naboji municije. Zapeli so, uporno in ponosno in si s kroglo sami vzeli bogato življenje. Tako je končal svojo zmagovito pot bataljon na Pohorju. Zmrzla trupla so Nemci metali na vozove in vozili v Oplotnico. Od Borove patrolje jili je pet zgorelo na kozolcu. Še trije tovariši Pohorskega bataljona so danes ostali živi — Bor, Harkov, Ciril, trije majorji Jugoslovanske armade.

To je bilo za svete tri kralje. Na sveti večer, trinajst dni popreje je prav takšno borbo vodil kamniški bataljon skupaj z zasavskim in z eno četo savinjskega. V tej borbi je preko 200 švabov obležalo, naših pa je padlo šestnajst.

Za obletnico tragičnega konca legendarnih pohorskih junakov se je v 1944. letu sestavila na Pohorju brigada Miloša Zidanška.

Zajček je zmetal vse bombe v lino. Medtem pa se je začel huronski krik od vseh strani. Borci so planili proti stavbi in vdrli vanjo. Zajček se še ni utegnil okreniti, ko je začul iz hiše slovensko besedo:

»Se boš predal, hudič!«

Zajček si je oddahnil in vzradoščen hitel za borci v postojanko.

Cene, komandant brigade, intendant Maček in vsi, ki so ga poznali, so mu zjutraj, ko se je brigada vračala, navdušeno stiskali roke.

Jutranja zarja je s škrlatno lučjo obličila hoste in travnike. Brigada je stopala počasi in mirno. Zajček je šel sredi kolone tih in zamišljen.

Za hrbtom pa je začul:

»Ah, danes je juriš! Mislim, da je bilo prvič in zadnjič.« In nekaj se jih je zasmejalo. Zajček se ni hotel ozreti. Strmel je predse in smehla se je šel naprej. V prvi akciji bomo videli, če je bilo to zadnjič, si je mislil in sproščeno zadihal svežino mladega jutra.

Proti večeru istega dne je šla brigada preko železnice. Vsa proga je bila zastražena. Nemci, ki so se pred pritiskom Rdeče armade morali umikati, so pripravljali prav na tem terenu drugo obrambno črto. Toda brigada je imela nalogo priti preko proge za vsako ceno. Na majhnem hribu pred progo se je brigada ustavila. Patrolje, ki so šle naprej, so se spopadle s sovražnikom. Ko so se vrnile, je komandant brigade odredil, da gre Cenetov bataljon naprej. Ščititi mora prehod bataljonu, ki je nosil ranjence. Cene je z obvezano roko sedel na konfu in odredil odhod. Jezdil je mimo štabne patrolje in z Zajčkom sta se spogledala. Tedaj se je Zajček odtrgal od kolone in šel s Cenetom. Bataljon se je spustil do proge. Borci so se počasi približevali progi. Že so bili prvi na tračnicah. Tedaj pa se oglasilo sovražni mitraljezi in preko glav prifrče mine. Ena je padla na streho kozolca. Slama se je v trenutku vnela in proti nebu je siknil visok plamen. Razsvetil je vso progo in borca prisilil k tlom. Komandant Cene je stal ob grmovju v senci in si grizel ustnice. Zajček pa je bil med prvimi ob progi. Svetloba ga je pritisnila k tlom:

— Prekleti zažigalci. Kaj je njim mar naše premoženje! Toda morali bomo naprej! Zajček je mislil bliskovito: Če ne bomo šli hitro v napad, nas navadejo ont.

V tem trenutku pa je zavpil komandant Cene in skočil s konja:

— Juriš čez progo, naprej! Juriš! Zajček pa, kot bi ga nekaj zbudilo, je skočil in zaklical:

— Juriš! Tovariši, naprej! Pantje za menoj!

In že je bil preko proge. Mitraljezi so zapeli na obeh straneh. Zajček je pritekkel na vzpetino. Komandir Jakše je bil že pri njem. Zasedla sta položaj. Pritekel je mitraljezec. Bataljon je ves jurišal preko. Zasedel je položaj in sprejel borbo z Nemci.

S tem je bil ozek prostor na progi prost. Vsa brigada z ranjenci je mirno prešla progo.

Zajček je postal eden najboljših borcev. Kmalu je moral prevzeti komisarja čete. Nekega dne pa so Zajčka nenadno poklicali v štab brigade.

Zajček se je poslovil in šel radoveden zakaj neki ga komandant kliče v štab brigade. Napotil se je preko hriba v razkošni luči dopoldanskega sonca. Visoka postava se mu je upognila. Stopal je počasi, toplota jesenskega sonca ga je vzradostila in duh po svežem sadju mu je dražil nosnice. Pomislil je nazaj: Šel je v partizane sprt z bratom in starši. Brat se bori v beli gardi. Kdo ve, če sploh še živi. On pa — vojni dopisnik. Ej, kje so še časi komoraša, paničarja! To je daleč, daleč! Danes je vse drugače. Če Ceneta ne bi bilo škoda, tudi mene ne bo. Rdeča armada prodira, prav blizu je že, prav blizu je že tudi naša svoboda...

Spotoma je srečal intendanta Mačka Veselo sta se pozdravila. Maček mu je dal cigaret in mu stisnil roko:

— Zajček, čestitam!

Zajček je radovedno vprašal:

— Zakaj pa?

— Ne povem ti! Boš kmalu zvedel!

— Zdravo!

— Zdravo!

Kmalu je prestopil prag kmečke hiše, kjer je bil štab brigade. Pozdravil je in vprašujoče pogledal. Komandant mu je velel sedeti in se z njim dolgo razgovarjal. Nikdar še ni z njim komandant tako zapupno in tako resno govoril. Na koncu, ko sta izpila nekaj kozarcev sadjevca, je komandant brigade vstal in dejal:

— Zajček, postal si komandant jurišne-
ga bataljona.

IZGUBLJENA IZKAZNICA

Avtobus se je ustavil na meji med Italijo in Tržaškimi ozemljem in vstopila sta dva uniformirana; civilni policist Tržaškega ozemlja v temnosivi uniformi in italijanski orožnik v zelenosivi.

»Dokumente prosim?«

Matevž Brtoncelj je počasi in tehtno segel v notranji žep suknjiča in s prsti potipal za dragocenim papirjem. Toda žep je bil prazen. Prsti so vedno bolj mrzlično tipali po vseh kotih žepa, kakor da bi bila osebna izkaznica tako majhna stvar, da bi se lahko skrila med žepnimi šivi. Nič.

Mož v uniformi je že pristopil k njemu in strogo premeril z očmi suhega in koščatega moža, ki je malo nerodno sedel na usnjatem sedežu, ker ga ni bil vajen. »Osebno izkaznico in potno dovoljenje prosim.«

Matevž je še enkrat mrzlično prebrskal žep in od napora se mu je oznojilo čelo. »Nimam. Saj ko sem šel v Gorico na avtobus sem jo še imel. Sedaj pa je ni nikjer.« Jezno je udaril z roko po žepu, vendar to ni moglo pričarati zaželeno izkaznico.

In tako je avtobus odpeljal dalje brez Matevža, ki se je še enkrat žalostno ozrl za njim, ko je odbrzel po cesti proti Trstu, med tem ko je moral on s stražnikom do komisarja v Trzinu.

Matevž Brtoncelj s Proseka ni rad potoval. Še iz prve svetovne vojne, ko je bil tudi vojak pri znanem tržaškem polku »Demogheila« je vedel, kakšen križ je, ko zapustiš domači kraj in hočejo za vsakim vogalom vtikati nos v tvoje privatne zadeve ter zahtevajo od tebe nekakšne uradne papirje. Pa ga je njegova hči Mira, ki je poročena v Štandrežu, toliko prosila in vabila, da bi prišel k njej na obisk, da se je končno odločil. In ko je obral grozdje na brajdi pred hišo ter je mošt postal vino je sklenil, da bo šel na pot.

Saj je zelo »enostavno.« so mu dejali sosede, ki so šli večkrat kam na pot. »Tebi, ki imaš izkaznico z dvema črtama, sploh ni potreba nobenega dovoljenja. Čerimom boš pokazal izkaznico, pa te nistilo čez. Taka je postava.«

V resnici je bilo tako. Matevž je modroval, ko se je peljal mimo minerskega polja proti Gorici, da se je svet spametoval in da je sedaj notovanje mnogo lažje in enostavnejše kakor pa za njega mladosti.

V Štandrežu je bil teden dni. Ni se počutil slabo in ker ni čul druge govorice kot slovensko, bi se mu skoraj zdelo, da ni v Italiji, ako bi ne srečal vsako toliko na koncu vasi karabinerija ali financarja, ki so preimraženi iskali toplotno pozornost jesenskega sonca. Tudi mu je hči Mira privoščevala o velikih davkih, ki so jih pobirali kmetom in o drugih »šikanah« oblasti.

Saj med vami in nami ni prav za prav nobene razlike, je dejal včasih hči. »Tu ste Slovenci in pri nas smo tudi. Tu imate karabinerije, ki vas stražijo, pri nas pa

čerine. Oboji nas z enako vremo preganjajo. Potem pa še pravijo, da Slovencev ni ali da nas je malo. Greš iz Trsta preko meje na desno, srečaš same Slovence, če kreneš na levo pa prav tako. Kar čez tri države segamo, potem pa imajo še pogum trditi, da so napravili pravično mejo.«

Pa se mu je vkljub hčerini dobri postrežbi že po enem tednu stožilo po domu. V Štandrežu je res lepo, ravnina je in bogato polje. Prost razgled imaš preko minerskega polja in dalje v Vipavsko dolino, kjer je svoboda; po drugi strani pa lahko gledaš furlansko ravnino. Ljudje so dobri in prijazni. Tudi Soča, bistra hči planin, teče tam v bližini in lahko bi lovil ribe v njej. Toda Matevžu se je stožilo po njegovi brajdi in po klovici pred hišo, kjer se je sončil v popoldanskih urah. Tudi po ribolovu mu je bilo dolgčas. Sedaj bo kmalu mlaj in vsi ribiči bodo šli na morje. Ni hotel, da bi ga pogrešali pri velikem ribolovu z njegovo barko in zato se je odpravil.

Iz teh spominov ga je vzbudil komisar, majhen, malo debeljši možakar, ki so se mu svetila lica od »pašešute«. Komisar je dolgo škripal s peresom po nekem papirju, preden je dvignil svojo debelo in gladko obrto glavo in se ozrl na Matevža.

»Kako se pišete?«

»Matevž Brtoncelj sem, s Proseka doma.« se je glasil odgovor.

»Hoteli ste preko meje brez dovoljenja, kaj ne? Ali ste tudi vi eden izmed tistih, ki bi šel rad v Titov paradiž? Da, tako je, saj se vidi na prvi pogled, se je na široko zarežal komisar ter mu pokazal vse svoje zobe.

»Domov sem hotel iti. Dovoljenja pa ni treba, tako so mi rekli in ga tudi za sem nisem imel.

»Zakaj bi ga ne bilo treba, vsakdo, ki gre čez mejo, mora imeti dovoljenje.«

Matevž je hotel razložiti svoj položaj, pa mu možicelj ni pustil do besede. »Odgovarjajte samo na moja vprašanja. Od kod ste?«

Saj sem že povedal; s Proseka pri Trstu.«

»In kje imate svoje dokumente?«

Kaj jaz vem. Ko sem šel v Gorico, sem jih imel še pri sebi. Menda so mi padli iz žepa, ali pa jih je kdo odnesel.«

Kaj ste iskali v Gorici?«

Hčer imam v Štandrežu, pa sem jo šel obiskat. Sedaj pa se vračam zopet domov.«

Komisar ga je pogledal pol porogljivo in pol nezaupljivo in se pomembno nasmešnil, češ: »bi me rad nalačal, kaj ne? Poznamo take tiče. Kot nedolžne ovčice se zdijo potem pa, ko jih izpustimo, švrk čez mejo k Titu. Pa povejte, če ni tako?«

Matevž ga je začuden pogledal: »Toda gospod komisar, kaj ima to opravka s Titom in z Jugoslavijo? Jaz grem vendar na Prosek in vi ste me ustavili, ker sem izgubil osebno izkaznico.«

»Tiho kanalja! Mene ne boste imeli za norca. Vas predobro poznam, ščave.«

Tedaj pa je bilo tudi Matevžu dovolj in kri mu je vzkipela. »Veste kaj, psovke pa kar zase obdržite. Če ne boste s tem končali, vas bomo Slovenci še enkrat nabunkali, kakor so vas že naši partizani, pa ste menda prehitro pozabili.«

S partizani boš grozil, čakaj, kanalja, ti že pokažem.« Pritisnil je na gumb in prikazala sta se dva orožnika. Nič niso pomagali Matevževi protesti, moral je z njima.

Neznansko dolg je bil Matevžu isti popoldan v policijskem zaporu. Zdelo se mu je, kakor da bi bile in mrke stene širile leden hlad po samotnem prostoru, ki je bil skoraj popolnoma prazen. Samo v enem kotu je stal lesen pograd in na njem raztrgana odeja. Skozi lino pod stropom se je usipal šop žarkov, se dvigal vedno više in više ter končno popolnoma izginil. Počasi se je v celici stemnilo. Zunaj po tlaku je bilo slišati enakomerne in umerjene korake. »To bo najbrže straža«, si je mislil Matevž, ki mu je ta prazna samota in tišina začela že presedati.

Premišljeval je, kakaj so ga prav za prav zaprli, pa si ni vedel odgovora. Potem mu je prišlo na misel, kar je slišal o trpinčenju jetnikov v policijskih zaporih. Spomnil se je, kar mu je pravil Ribičev Lado s Kontovela, ko so mu v Kopru vtikali kvesturini gole noge v škaf z vrelo vodo, da so postale polne mehurjev. Potem na so z drobnimi šibicami topli po opeklinah, da so vse noge otekale. S prva mu Matevž ni hotel verjeti. Ko pa je Lado sezul čevelj in pokazal, da so mu odpadli vsi nohti na nogi, se je lahko prepričal, da ne laže. Kanalie, je zagodrnjal Matevž ob tej misli sam pri sebi.

Po hodniku pri vratih je začel korake »sedaj gredo po mene in me bodo«, je pomislil Matevž in po hrbtu ga je hladno obliho. Toda koraki so šli mimo in nekdo je odrgnil zapah pri sosedni celici, zopet zaprl vrata in odšel. Spet je nastala tišina.

Kakšen strahopetec sem, si je očital Matevž in oštel samega sebe. Koga naj bi se bal. Ka mu pa morejo? Nikogar ni ubil, tudi kradel ni ali koga osleparil. Torci kaj? Spomnil se je, kako je komisar vzrotil, ko mu je omenil partizane. Aha! tu jih čevlji žuli. Zakaj pa naj bi se sramoval partizanov? Saj je bil tudi njegov sin pri njih in še odlikovan je bil. Naj mu le še kaj slabega zine o partizanih, ne bo mu ostal dolžan odgovora. Tudi če ga potem pretepejo, tudi...«

Matevžu se je zdelo, da je trajala noč naimanj teden dni. Končno pa je le zasinila svetloba skozi lino. Vso noč ni zatislil opešca in kosti so ga bolele od trdega ležišča, na katerem se je premetaval. Odejo je že zvečer zagnal v stran, ker je začutil, da je nočna mrčesa in je rašči odrgnjen trenetal od mraza.

Menda je bilo že proti poldnevju, ko so prišli zopet ponj. Dva orožnika sta ga oklenila in odpeljala v pokrit kamion. Pod

platneno streho je bila razpeta mreža iz debele žice, kakor da bi vozili teleta. Skozi neko razpoko bi Matevž lahko pokukal ven in uganil, da ga peljejo nazaj v Gorico.

Zopet so ga pustili čakati, najmanj dve uri pred nekimi vrati, pa ga je orožnik spustil noter. Naočaljen možakar, ki je moral po vsem videzu biti inšpektor, se je obrnil izza mize proti njemu: »Vi ste Matevž Brtoncelj?«

»Tako mi pravijo.«

»In vi ste razžalili komisarja, ki vas je v Trzinu izpraševal?«

»Jaz, da sem njega razžalil, saj je vendar on rekel meni »ščavo«. Mene pa ne bo nihče zmerjal, prestar sem že in tudi ne pustim se.«

»Tiho! govorite, kadar vas vprašam, in odgovarjajte samo na moja vprašanja. Zakaj ste hoteli skrivaj čez mejo?«

Saj se nisem skrival. Bil sem vendar v avtobusu.«

Tukaj je tako zapisano, je pokazal inšpektor na pisanje, ki je ležalo pred njim.

To je laž, bil sem v avtobusu, vsi so me videli, je protestiral Matevž.

Uradni spisi nikoli ne lažejo, zapomnite si to. Pazite kaj govorite, sicer vas bom ukazal zapreti zaradi žaljenja oblasti.«

Matevžu se je vse to že prenemarno zdelo in sklenil je, da ne bo rekel več nobene. Saj s takimi tepci se pošten in pameten človek sploh ne more razgovarjati. Saj je vendar neumno, da ga že dva dni držimo zaprtega zato, ker je izgubil svojo izkaznico. Morda pa mu jo je celo kdo ukradel in namesto tatu so zaprli njega.

Ozrl se je skozi okno in preko rdečih streh zagledal v daljavi štandrejske niže, ki so se grele v soncu. Tedaj si je zaželel, da bi mogel soročiti hčeri, kako je z njim. Morda si Mira misli, da je oče že doma. V resnici pa je tako blizu nje in vendar tako daleč. Ti preklemani zapor! Inšpektor je zopet dvignil glavo in ga pogledal: »Ali poznate gospo Pavdaz Miro?«

Seveda jo poznam, moja hči.«

Inšpektor je pomignil stražarju pri vratih in ta je stopil ven. Kmalu se je vrnil in z njim je vstopila Mira.

Oče, tu ste, je hotela hči k njemu, pa je stražnik ni pustil bliže.

Kako si zvedela zame?«

Takoj ko ste odšli, smo našli vašo izkaznico. Povsod sem vas iskala, tudi na bloku sem bila, pa so mi povedali, da so vas odenali nazaj v Gorico. Tukaj so njegovi dokumenti pustite ga sedaj, da gre z menoj.«

Položila je pred inšpektorja modro knjižico. Matevžu se tisti kos papirja še nikoli ni zdel tako dragocen, kakor pa v tistem trenutku, ko je v omenil zanj zopet svobodo. Počakal je še, da je podpisal dolg zapisnik in potem so ga izpustili.

Sedaj pa boste še nekaj dni pri meni, oče, da se malo odpočijete, je dejala Mira, ko sta bila zopet zunaj in ga odpeljala domov.

Že, že, toda preko meje ne bom šel več tako zlepa, je sklenil Matevž, ki je na svoji koži uvidel, da se svet ni še prav nič spametoval od prve svetovne vojne sem in da je ponekod ostalo še vse pri starem.

Ivan Marinič

Ivan Cankar

HLAPEC

JERNEJ

in njegova PRAVICA

Ne dodeli vam Bog, ljubi moji, da bi kdaj razločevali, kaj je naredila zapoved in kaj so ljudje storili! Ne dodeli vam Bog, da bi spoznali pravico, zakaj krivico bi občutili!

Jernej se je opotekel, klobuk mu je padel v prah; zakaj nekdo ga je sunil od zadaj; otroci so veselo vzkliknili, Jernej je pobiral klobuk.

Tega ni bilo treba, otroci! Star sem že in nadložen, ne morem se igrati z vami, ne morem poskakovati, kozolcev preobračati!

In ko je stal globoko upognjen in je pobiral klobuk, se je nenadoma zvrnil na kolena, z rokami v prah; procesija se je razpršila, otroci so stali kraj ceste, smejali so se in so čakali. Počasi se je vzdignil Jernej in si je otepel prah s kolen; njegov obraz je bil ves upal od prahu in bridkosti.

Bog je zatislil oči, otroci, tudi jaz jih bom zatislil! Kako bi spoznali krivico, ko je še niste občutili? Bog z vami in usmiljenje njegovo!

Padel je Jernej, na tla se je zvrnil bijani Jernej! so kričali otroci.

Tedaj je prifrčal kamen, zadel je Jerneja v koleno.

Jernej se je ozrl in hudo začudil.

Bog vas varuj, otroci! Kaj počenjate, ljubi moji?«

Pa je prifrčal kamen od druge strani, zadel je Jerneja v čeljust in je presekalo kožo, tako da se je prikazala kri.

Jernej je vztrepetal od čudne groze, razprostrl je roke.

Otroci, ljubi moji, kaj sem vam storil?«

Kri! so zavpili otroci ter so preplašeni poskakali preko jarka, bežali preko polja.

Iz gruč se je izvil droben, debel glav kodrolas deček; še krilo je nosil in bos je bil. Z drobnimi koraki, ihté in kričé je tekkel k Jerneju, objel ga je okoli kolena. Jernej ga je pobožal po kuštravih kodrih, po objokanih licih.

Zvedril se je Jerneju obraz, oči so se mu zasvetile.

Samo ti si prišel, fantič kodrolasi, samo ti si me slišalo, neboljenče malo! Pa bodi ti moj besednik, moj pravični sodnik!

Otrok je ihtel in se je tresel.

Matí, matí, matí!

Pišla je ženska, vzela ga je v naročje.

Kaj so mu storili?«

Krivico je občutil, on sam! Vsi božji blagoslovi s teboj, ti moj usmiljeni sodnik! je rekel Jernej.

Otrok pa je skrival objokani obraz na materinih prsih, samo še tiho je ihtel in ječjal.

Matí, matí, matí!

VIII

Jernej se je napatil po culo. Pred hišo je srečal Sitarja, pa ga ni pogledal in tudi Sitar je okrenil glavo.

Samo po culo prihajam, samo po culo! je rekel Jernej in je gledal predse, kakor da bi se pogovarjal s hišo, ne s Sitarjem. »Nič drugega ne bom pobral, ni potreba zaklepati hiše in kašče!«

Stopil je v vežo, šel po lestvici v svojo izbo, ki si jo je bil nekoč sam izbral in pripravil pod streho. Postelja je bila tam, razpelo in molek nad posteljo, drugega nič. Na klínu je visela prazniška obleka, v košu pod klopjo je bilo spravljeno perilo. Postelja je bila pregrnjena s pisano plahto, ki mu jo je bil prinesel rajni Martin iz turške vojske za spomin. Na plahto je položil najprej prazniško obleko, nato perilo; ko pa je začel zgibati plahto in vezati culo z močno krvjo, se mu je storilo hudo pri srcu. Zgrabilo ga je v prsih, vzdignilo se mu je v grlu, čudno kakor nikoli. Zato je Jernej pokleknil pred razpelo in se je pokrižal in se sklonil

globoko, tako da je čelo naslonil na blazino.

Oče naš, kateri si v nebesih... tvoje pravice iščem, ki si jo poslal na svet! Kar si rekel, ne boš oporekel; kar si napisal, ne boš izbrisal! Ne v ljudi ne zaupam, ne v svojo pravico ne zaupam, v tvoje pismo zaupam. Oče naš, kateri si v nebesih... neskončno si usmiljen, daj beraču vbogajme; neskončno si pravičen, daj delavcu plačilo! Oblagodari hlapca, ki je pravice lačen in žejen, nasiti ga in napoj! Samo ukaži, pa bo živa tvoja beseda in bo napolnila vsa srca, da bodo spoznala pravico!... Oče naš, kateri si v nebesih... ne izkušaj jih predo'go, dotakni se s prstom njih oči, da bodo čudežno izpregledale; in tudi svojega hlapca in izkušaj predolgo, ker je že star in nadložen; ne potolaži ga, ker je že star in slab od bridkosti! Oče naš, kateri si v nebesih...«

In Bog ga je potolažil in bridkost je izginila in mirno je bilo njegovo srce.

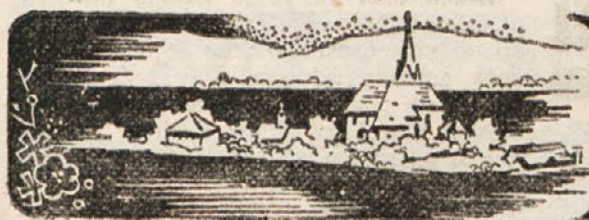
Tako je Jernej vstal, zadel je preko rame culo in škornje, vzela je v roko grčavo romarsko palico in se je napatil. Na pragu se je pokrižal.

Srečen hodi, Jernej, če je božja volja, da nastopiš to pot; in srečen se povrni!

Od daleč je ugledal Sitarja, ki je stal kraj senožeti.

Odpusti jim! je rekel Jernej v svojem srcu in je iztegnil roko v slovo in pozdrav.

(Dalje.)

Po naši zemlji

Le skupno delo bo rodilo uspehe

Iz okrajnega občnega zbora Kmečke zveze za Slovensko Koroško v Beljaku

V petek, 28. januarja 1949 so se zbrali funkcionarji občinskih odborov Kmečke zveze za Slovensko Koroško beljaškega okraja na okrajnem ustanovnem obnem zboru, pregledali kmečko-gospodarski položaj v okraju, izvolili okrajni odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško za okraj Beljak in določili smernice za nadaljnje delo v okraju. Od Pokrajinskega odbora sta bila navzoča tovariša Blaž Singer in France Vernik-Kočuški.

Tov. Blaž Singer je v imenu Pokrajinskega odbora Kmečke zveze pozdravil občni zbor in mu želel plodovito delo. Nato se je dotaknil glavnih problemov Kmečke zveze za Slovensko Koroško in med drugim dejal: Kmetje, ki so se združili v Kmečki zvezi za Slovensko Koroško so si v svojem programu dali tudi nalogo, da se bodo borili proti gospodarskemu in socialnemu izkoriščanju po nesocialnih elementih, proti nasilni kolonizaciji slovenske zemlje po tujerodnih elementih in proti vsakomur, ki bi kršil enakopravnost gospodarskih interesov vsega delovnega ljudstva Slovenske Koroške. Sile, ki stremijo za gospodarskim in socialnim izkoriščanjem in zasluževanjem kmečko-delovnega ljudstva in s tem pripravljajo novo naseljevanje tučcev po naši zemlji, so na pohodu. Te sile nimajo v svojih rokah samo oblasti, temveč so neposreden diktator v vseh vprašanih kmetijstva. Od skupno nad 37.000 kmetijskih posestev na Koroškem zavzemajo večposesniki številčno le 4 odstotke, toda njihova zemljiška last obsega nad 500.000 ha rodovitne zemlje. Vse kaže, da hočejo ti krogi gospodarsko popolnoma uničiti kmeta. Vprašanje, kako se rešiti izpod grabežljivih krempljev zemljiške gospode in drugih izkoriščevalcev, leži na ljudstvu samem. Kmečka zveza za Slovensko Koroško mora izpolniti svojo nalogo, združiti in organizirati vse kmečko prebivalstvo v svojih vrstah. V tem duhu in v tej zavesti mora delati tudi današnji občni zbor.

Nato je govoril tov. Ulbing Janko o kmečko-gospodarskih problemih v beljaškem okraju in dokazal, da se slovenski del zanemarija in zapostavlja na vseh področjih, kakor od strani okrajnih oblasti tako od občin in kmetijske zadruge ter mlekarne v Beljaku. V diskusiji, ki je sledila njegovemu govoru, so navzoči delegati po vrsti poudarjali potrebo po slovenskih kmetijskih šolah, po gospodarskem združevanju in potrebi po skupni organizaciji borbi proti gospodarskemu izkoriščanju.

Poudarili so potrebo po najmanj dveh slovenskih kmetijskih šolah. Tov. Ivan Mikl iz Pečnice je govoril o razmerah v

beljaški kmetijski zadruzi, od katere imajo koristi samo nacistični veljaki. Za načelnika zadruge so imenovali nekega Kufmana, ki je bil v dobi nacizma »Ortsbauernführer« in uradnik na »Kreisbauernschaft«. Dobesedno je dejal: »Vse gre nazaj v nacistične vode. Mene so odstavili kot načelnika krajevnega kmečkega sveta v Ledenicah, ker imam dva sina na gospodarskih šolah v Jugoslaviji in ker sem zaveden Slovenec.« Delegati so tudi nakazali, da meri beljaška mlekarna toľščobnost mleka po mili volji in ga plačuje, kakor se ji zljubi. Izgleda, da mleko

sploh ne merijo, kajti enkrat ga plačajo po toľščobni vrednosti 1,8 odstotkov drugič pa po 3,5 odstotkov.

Po obširni diskusiji, ki je začrtala smernice dela, je občni zbor izvolil svoj okrajni odbor ter zaupal predsedniško mesto tov. Janku Ulbingu, za tajnika pa je izvolil tov. Pavlija Zimo iz Dešćic. Po strokovnem referatu tov. Vernika je tov. Ulbing zaključil občni zbor s pozivom, naj vsi delegati podprejo delo Kmečke zveze v okraju. Le skupno delo bo rodilo uspehe za vsakega posameznika in za naše kmečko gospodarstvo v celoti.

Na razstavi v Šmihelu

Zimska narava je naklonila dne 30. januarja t. l. najlepši popoldne. Spominjalo je na pomlad, ko so se stotine našega prebivalstva napotile v slovenski Šmihel, da bi si ogledale razstavo kuharske umetnosti in ženskih ročnih del ob zaključku gospodinjsko-kuharskega tečaja v Rinkolah. In zares, vsi ki so si razstavo ogledali so morali priznati, kaj se da pod spretnim vodstvom strokovne moči doseči v teku nekaj tednov. Razstava je bila bogata in okusno prirejena ter so bili vsi izdelki mnogovrstnih dobrot razporejeni v kratkem času. Voditeljica, tov. Milka Hartmanova, je zopet pokazala, kaj zna. Tudi

kulturo-prosvetni del popoldneva, ki je trajal nad tri ure, je svoj namen dosegel in občinstvo v nabito polni dvorani ni šteditilo z odobravanjem in aplavzom. Mnogi seveda niso našli prostora v dvorani. Na dnevnem redu je bil govor tov. Kumerja Mirkota, ki ga vsi poznajo in v svojem govoru vedno udari na prave strune. Z idejnim in programatičnim govorom je nastopila tov. Milka Viserjeva. Dve šolajeri »Pri gospodi« in »Mož kuba« sta stopnivali dobro voljo do vrhunce. Vmes so se vrstili vložki pevskega zbora in šmihelskih tamburašev, ki so sporedu udili prijetno spremembo. Razstave in prireditve se je udeležilo do 600 ljudi.

Glinje

Iz mnogih krajev Slovenske Koroške se sliši o nepovoljnih in neugodnih razmerah v osnovnih šolah, ki našim otrokom nikakor ne ustrezajo. Tako je tudi pri na v Glinjah. Že desetletja se nas zapostavlja, že prej v cesarski Avstriji, pozneje v prvi republiki in danes po zlomu fašizma. Navadno nastavljaio pri naš učitelje, ki niso sposobni, slovenskemu ljudstvu sovražno razpoloženi in si nikakor ne morejo pridobiti srca šolske mladine, ker je ne morejo oziroma nočejo razumeti. Če so nam kedaj poslali učitelja s katerim smo bili zadovoljni, mu je bilo le kratko časa usojeno delovati na naši šoli, kmalu so ga premestili. Kmalu po vojni so nam poslali učitelja, Viktorja Gathija, ki je bil prej v Št. Janžu. Kakor niso bili z njim zadovoljni v Št. Janžu, tako tudi mi nismo, ker je bil nacist in je še danes ter se tudi tako obnaša. Nekaj časa je bil kot nacist ob službo, toda kmalu je bila preiskava proti njemu končana in zopet je postal naš učitelj. Prvotno se je reklo, da bo samo začasno nastavljen, pa to začasno traja že dalje kot eno leto. Učni uspehi so popolnoma neza-

dovoljivi. In tudi ni nobeno čudo, če sam pravi otrokom: »Vi niste vredni truda, da bi se z vami ukvarjal«. Ako torej otroci niso vredni, da bi se učitelji z njimi trudili, potem ne vem čemu je smolh tukaj. Za njega je bržkone najvažnejši trud, da prevzame mesečno plačo. Zaradi tega moramo otroke pošiljati, ako hočemo, da se kaj naučijo, v eno uro oddaljene Borovlje. Pošiljanje otrok v Borovlje je seveda združeno s stroški. Zato je naša zahteva: Dajte nam učitelja, ki bo res učitelj, kakršen mora biti.

OBJAVA

Kmečka zveza za Slovensko Koroško bo imela naslednja zborovanja:

6. februarja 1949 ob 10. uri dopoldne kmečko zborovanje v Škofičah v Narodnem domu.

6. februarja 1949 ob 10. uri dopoldne kmečko zborovanje v Bilčovsu pri Miklavžu.

11. februarja 1949 ob 9. uri dopoldne bo v prostorih okrajnega odbora Osvobodilne fronte v Velikovcu okrajni občni zbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško za okraj Velikovec.

KAJ ŠE DOBMIO

Na živilske izkaznice 50. dodelitvene periode dobimo začasno naslednja živila:

kruh
400 gramov na odrezke: E 4, 104, 204, 304; — Jgd 4, 104, 204, 304; — K 4, 104, 204; — A 603, 612, 615, 624;

1000 gramov na odrezke: E 1, 2, 16, 116, 101, 102, 216, 201, 202, 316, 301, 302; — S 407, 408, 409; — Jgd 1, 2, 16, 116, 101, 102, 216, 201, 202, 316, 301, 302; — K 1, 2, 101, 102, 201, 202, 301, 302; — S 703, 704, 712, 715, 724; — Sst 803, 804, 815, 819, 820, 831; — 407, 408, 409.

pšenična moka
500 gramov na odrezke: E 3, 103, 203, 303, 410; — Jgd 3, 103, 203, 303; — K 3, 103, 203, 303; — Klst 3, 103, 203, 303;

meso
100 gramov na odrezke: A 601, 613; — S 701, 710, 713, 722; — Sst 801, 813, 817, 829;

200 gramov na odrezke: E 8, 9, 10, 108, 109, 110; — Jgd 8, 9, 10, 108, 109, 110; — K 8, 9, 10, 108, 109, 110; — M 901, 902;

mast
150 gramov na odrezke: E 5, 6; — Jgd 5, 6; — K 5, 6; — Klst 5, 6;

koruzni zdrob
750 gramov na odrezke: E 7, 107, 207, 307; — Jgd 7, 107, 207, 307;

testenine
800 gramov na odrezke: K 27, 127, 227, 327;

ovseni kosmiči
800 gramov na odrezke: K 26, 126, 226, 326;

pšenični zdrob
1200 gramov na odrezke: Klst 24, 124, 224, 324;

rozine
250 gramov na odrezke: K 25, 125, 225, 325; — Klst 25, 125, 225, 325;

stročnice
300 gramov na odrezke: E 17, 117, 217, 317; — Jgd 17, 117, 217, 317;

nadalje še:
100 gramov masti na odrezke: 702 S, 905 M, 906 M;

120 gramov masti na odrezke: 801, 814, 818, 830 Sst;

200 gramov ječmena na odrezke: 602, 614 A;

700 gramov ječmena na odrezke: 705, 716 S;

1000 gramov ječmena na odrezke: 805, 826 Sst;

400 gramov ječmena na odrezke: 501, 505;

500 gramov stročnic na odrezke: 706, 718, 806, 828 Sst;

800 gramov testenin na odrezek: 903 M;

1400 gramov krompirja na odrezke: 607, 621 A; — 707, 721 S; — 807, 821 Sst.

Na odrezke E, Jgd, K in Klst 4, 104, 204 in 304 se more namesto 400 gramov kruha dobiti 200 gramov kavičnih sredstev.

Na tedenske odrezke I — IV označene z »50« nakaznice za krompir 47 — 55 dobimo za osebo, nad 3 leta 5600 gramov krompirja.

Na z »50« označene tedenske odrezke I — IV nakaznice za krompir 47 — 55 dobimo za otroke do 3. leta 2800 gramov krompirja. Na odrezke nad 50 gramov za kruh označene z črko »W« je mogoče dobiti pšenično moko v razmerju 100:75.

FRANCE SLOKAN

Ne govorim le o namišljeni nevarnosti. Ta nevarnost, je strašna in resnična.

Moremo in moramo jo odvrniti. Kako moramo to storiti, pa nam pove račun, ki ga imenujemo »petletni plan za razvoj narodnega gospodarstva«. Ali poznaš ta »račun« ali proračun? AH si se seznanil, odnosno ali so te seznanili z nalogami, ki te čakajo?

2. Ali hočeš novo obleko? — To me ne zanima!

Zares imeniten bi bil vojak, ki bi začel vpraševati sredi bitke: Kaj pa naj storim?

Ali bi bil to še sploh vojak? In ali bi bil sploh še delavec, ki bi zdaj med petletko še vedno ne vedel, kaj naj stori?

Vendar je še precej ljudi, ki ne vedo, kaj naj storijo. Toda ne le to. Ne vedo niti vedeti, da je treba nekaj storiti. Ne vpra-

šujejo se, kaj bi naj storili. Še hujše pa je: Nekateri se niti ne zavedajo, da je zdaj gospodarska bitka.

To jih ne zanima... Petletka? Kaj bi naj bilo to? Zakaj bi morala zanimati tudi mene? Saj vendar nisem gospodarski strokovnjak! To ni moja stvar in ne moja stroka. Kaj mi mar! Ali sem jo jaz izumil? Kdor si jo je izmislil, pa jo naj ima!

Vprašaj ga, če morda hoče imeti novo obleko! Ali si morda želi boljšega stanovanja? Ali hoče, da bi njegov sin študiral?

Ali bo odgovoril: To me ne zanima! Naj ima obleko, kdor si jo je izmislil. Naj stanuje v lepem stanovanju — kaj mi mar stanovanje, jaz stanujem v kleti! Kaj mi mar sin — če se ne more šolati, se pa naj ne šola!

Takšnih belih vran ni med nami. Težko

bi našli človeka, ki bi bil zadovoljen z vsem in ki bi si nič ne želel.

Večina ljudi si želi, da bi živeli čim bolje — da bi se lepo oblačili, dobro hranili, stanovali v lepih stanovanjih in da bi jim ne bilo treba pretežko delati. Nihče se ne brani dobre plače. Nekateri ljubijo tudi zabavo; drugi radi obiskujejo gledališče, koncerte, razstave, tretji si želijo lepo knjigo. Če so zdravi in mladi, si radi ustanovijo družino. Želijo si otrok. Starejši pa se veselijo uspehov svojih otrok in jim želijo da bi se otroci čim boljše uveljavljali v življenju.

Nič ni bolj naravnega, vendar nekateri nočejo ali ne morejo razumeti, da je vse to tako tesno zvezano s petletko, kakor sta žito in kruh med seboj. Brez žita ni kruha. Brez izpolnjene petletke bi ostale neuresničene tudi naše sanje o lepšem življenju.

Ne le, da ne bomo jedli tako, da bi bilo narejeno vse, kar je potrebno za korenito spremembo vsega našega življenja.

Kdor ne je kruha, ki ga pridela naš kmet, kdor ne stanuje v hiši, ki jo je sezidal naš zidar in kdor se ne oblači v obleko, ki jo je stkala naša delavka, bi smeje govoriti da mu ni nič mar petletke. Petletka ni zasebna zadeva, ampak je

skupna last vseh državljanov naše države — vseh živih ljudi.

To je vendar jasno kakor beli dan. Ko to dokazujem, se mi zdi da govorim: kadar sije sonce, je svetlo! Vendar je treba govoriti tudi o tem, zakaj sije sonce, ki ne vedo, da je svetlo, kadar sonce sije.

3. Mož in žena

Pri nas je mnogo zavednih delavk, razumnih žena in zelo delavnih deklet. Stevilne med njimi bodo brale to knjižico. Ne le brale, tudi kritizirale jo bodo. Znale bodo tudi povedati, kaj bi še moral napisati in kaj bi naj napisal drugače. Razumejo naš plan in jim ni treba kdo ve kaj pojasnjevati. Dobro se zavedajo da moramo spremeniti življenje in da ga vsakdo, ki dela, spreminja. Vedo, da pripravljajo v naši skupnosti zgodovinsko delo. Čez pet deset, dvaset let bodo naši potomci govorili o tistih, ki so izpolnili prvo petletko. Govorili bodo, da so tudi žene izpolnile svojo častno dolžnost.

Izdajatelj, tiskar in založnik lista: Dr. France Petek, Velikovec. Glavni urednik: Franjo Ogrič, odgovorni urednik: France Konstantin, oba Celovec, Samostanska 6. Ugrajati Celovec, Volkermarkter Straße 21. Opisi so na posiljo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1, o. b. schloßstra 272. Tisk: »Kärntner Volkswerk« U. M. G. G. Celovec, 10. Kärntner-Straße 7.

Celotni gospodarski plan SZ izpolnjen s 106 odstotki

V letu 1948 je v Sovjetski zvezi porastla proizvodnja industrije kmetijstva, narasel je blagovni promet, dvignil se je gnojni in kulturni standard prebivalcev.

Načrt celotne industrijske proizvodnje je bil izpolnjen z 106 odstotki. V primeri z lanskim letom je proizvodnja narasla za 27 odstotkov, predvino raven pa je prekoračila za 18 odstotkov. Da je ta porast tako velik, je velika zasluga mnogih tipov novih strojev, mehanizmov in aparatov, ki so jih začeli uporabljati v letu 1948.

Prav tako so bili v letu 1948 v kmetijstvu doseženi znatni uspehi. Celotni donos žita v Sovjetski zvezi znaša nad 7 milijonov pudov kar je skoro toliko, kolikor v rodovitnih letih pred vojno. Zasejane površine so se v letu 1948 povečale v primerjavi z letom 1947 za 138 milijonov hektarov od tega odpade 10 milijonov hektarov na žito. Tudi setev ozimne setev za leto 1949 je preselila predvideni načrt.

V lanskem letu so Sovjeti v stepnih predelih pogozdili zaščitne gozdne pasove. V stepnih pokrajinah in v pokrajinah evropskega dela Sovjetske zveze ki so delno pokrite z gozdovi, je bilo v letu 1948 pogozdenih zaščitnih pasov v skupni površini 199.000 ha, pripravljen pa je bil teren za pogozdovanje na površini 270.000 ha.

Kmetijstva so dobila od države v minulim letu trikrat več traktorjev, dvakrat več avtomobilov in dvakrat več kmetijskih strojev kakor v letu 1940.

V stoletnih letih je bilo zgrajenih ali obnovljenih okrog 4000 državnih industrijskih podjetij. Državne in združne organizacije so odprle 5000 prodajalnih in obrtniških delavnic. S podpora ustanov, krajevnih sovjetov in ostalega prebivalstva so državna podjetja zazidala ali obnovila

51 milijonov kv. metrov stanovanjske površine.

Zaradi splošnega razvoja narodnega gospodarstva in naraščanja proizvodnje potrošnega blaga, so se cene predmetov v nadrobni prodaji znatno znižale. Kupna moč rublja se je podvojila. Zaradi tega in zaradi povišanja plač so se realne plače uslužbencev zvišale več kot dvakratno. V zadnjem letu se je število delavcev in uslužbencev v narodnem gospodarstvu povečalo za 2 milijona, kar je 10 odstotkov v primeri z predvojnimi leti.

V lanskem letu je milijon kvalificiranih delavcev dokončalo obrtno železničarske šole, preko dva milijona se jih je usposobilo na raznih tečajih, skoro 4 milijone je že kvalificiranih delavcev pa svoje strokovno znanje še izpolnjujejo.

Na visokih šolah študira letos 794.000 dijakov ter 270.000 izrednih slušateljev. Tehnikume in druge srednje strokovne šole pa je končalo v lanskem letu 252.000 dijakov. Letos pa obiskuje te vrste šol 1.094.000 kar presega število iz leta 1940 za 33 odstotkov.

V letu 1948 je doštudiralo 24.000 novih zdravnikov, povečali so tudi mnoge bolnice in sanatorije.

Iz kamenja koprške „Bastilje“ že rastejo po Istri nove šole in združni domovi

Še nekaj dni in nekdanje koprške kaznilnice ne bo več. Na njenem mestu pa bodo kmalu začeli zidati lepo šolo za koprsko dečo z vsemi modernimi pripravi, telovadnico, mladinsko dvorano, velikim dvoriščem itd.

Čudno se bo zdelo marsikateremu, da Koper potrebuje novo šolo. Saj vendar stoji mesteca že skoraj dva tisoč let in ni bilo med vojno prav nič poškodovano. Čudno, zares. Saj so vendar tu gospodo-

V tretjem letu povojne stalinske petletke je bila predvojna raven narodnega gospodarstva Sovjetske zveze dosežena in prekoračena. Z izpolnitvijo plana za tretje leto petletke so bili ustvarjeni pogoji za nadaljnje naraščanje narodnega gospodarstva v Sovjetski zvezi.

Donski bazen velikanski premogovnik Sovjetske zveze

Ko so se Nemci unikali iz Donskega bazena, so za seboj, kakor povsod uničili vse naprave. Danes pa stoje že vse obnovljene in v mnogih rudnikih so delavci že dosegli predvojno proizvodnjo.

Eden izmed največjih rudnikov Donskega bazena »Stalinpremog« je v letu 1948 dal preko načrta 350.000 ton premoaga. Rudarji pa so se obvezali, da bodo v letu 1948 so izplačali rudarjem in delavcem, kakor jo predvideva petletni načrt za leto 1950.

1900 rudarjev tega rudnika je dobilo naslov »častni rudar«, a 13 najvišje odlikovanje »heroj socialističnega dela«. Samo v letu 1948 so izplačali rudarjem in delavcem na tem sektorju 100 milijonov rubljev nagrad.

vali celih 25 let italijanski »patrioti«, ki jim je usoda in kultura svojih istrskih »bratov« zelo pri srcu, tako pri srcu, da ne morejo še pozabiti svojih stolkov.

Neverjetno gleda tujec starinsko stavbo, bivši samostan, teman in zatohel, v katero so morali hoditi v šolo koprski otroci še pod Avstrijo in ves čas italijanske okupacije.

Ni jim bilo mar za zdravje dece in učiteljev. Kakor tudi za higieno vseh meščanov. Rajši so postavljali mogočne spomenike. Pa je prišla ljudska oblast, odprla vrata tisočim, ki so trohneli v mrki zgradbi in jo začela rušiti. In prva skrb gre mlademu naraščanju, koprski deci, da bo imeli svetle učilnice, zračne prostore, da se bo z večjim veseljem učila in pripravljala za življenje. Velika praznina je nastala tam na Belvederju. Prvič je posililo sonce do temeljev razkužilo je vso plesnobo in smrad temnih pozemnih celic, prineslo zraku, luči in svobode.

Knjižna proizvodnja v letu 1948 na Češkoslovaškem

Naslednji podatki o tem kakšna je bila češkoslovaška knjižna produkcija v preteklem letu so zelo zanimivi in poučni. Te podatke zbirajo v publikacijskem oddelku ministrstva informacij in prosvete, kamor je vsak založnik dolžan poslati po en izvod nove knjige. Lani je na Češkoslovaškem izšlo 5970 knjig. Češka domača tvorba je zastopana s 4286 knjigami, v slovaškem jeziku pa je izšlo 770 publikacij, v različnih tujih jezikih 222, prevodov 692. Kakor je razvidno je imela domača ustvarjalnost veliko premoč nad prevodi iz tujih literatur. In tudi v prevodih se je v letu 1948 pokazala težnja po kakovostni izbiri in po svetovni napredni literaturi. Zelo je tudi napredovala Slovaška, ki vsako leto izdaja večje število izbranih knjig literarnega, znanstvenega in gospodarskega značaja.

Češka proza je zastopana s 432 knjigami, pesništvo s 133 zbirkami, otroška knjižna s 426 knjigami, dramatičnih del je izšlo 76, znanstvenih del 1902, drobnih in priložnostnih tiskov 752, šolskih knjig 350, knjig z slikami ali fotografijami 57, kolektarjev 103, slovarjev 14, izdelali so 26 zemljepisnih atlasov in map v obliki knjig, ostalo so pa praktične publikacije (telefonski seznam, vojni red itd.).

Zelo razveseljuje je visoko število izdanih znanstvenih knjig, katerim moramo prišteti šolske knjige, ki so predvsem namenene visokošolskemu študiju. Češkoslovaška izdaja dramatičnih del ni tako bogata kot v preteklih letih, toda nedvomno je kvalitetno zelo visoka.

V preteklem letu so na Češkoslovaškem izdali 692 prevodov: največ iz angleščine, in sicer 142 knjig, sovjetski avtorji so zastopani z 135 knjigami, ameriška literatura s 111 deli, francoskih knjig so prevedli 96, nemških 33, poljskih 26, latinskih 24, jugoslovanskih 14, italijanskih 12, danskih 11, norveških 11, švedskih 10, bolgarskih 9, holandskih 8, švicar-

Istega dne, ko se je istrsko ljudstvo otreslo srednjeveške sužnosti in odvisnosti od veleposestnikov, ko je bila zaključena agrarna reforma, prav tistega dne so začeli udrihati krampi po ogromni stavbi. Njprej so zginile rešetke, železna vrata, potem pa z dneva v dan, vedno bolj, streha in zidovi.

Delavci so na visokem in debelem zidovju bili videti kot palčki. Trdo je šlo. Pa so vse porušili. Ob cesti so dolge skladišnice letega kamena Mnogo materiala so uporabili za novo športno igrišče, za skladišče »Omnias«, ki ga gradijo ob obali, pod bivšimi zaporji. Strešnike, opeke in železje so poslali za obnovo v Šmarje in Marezige. Vse gre v prid, za nove gradnje, za obnovo.

Do novega leta je bilo pridobljenih približno 2437 m³ gradbenega kamena, 9947 m³ ostankov ruševin in 520 m³ peska. Mogočno se je dvigala še nedavno veličanska stavba kakor zakleti grad ob morju. Najprej je bil tu benediktinski samostan, Avstrija je nekaj dozidala in ga spremenila v kaznilnico za najhujše zločince. Italija pa je začela pošiljati sem tudi politične kazniince.

Tu so bili zaprti Bidovec in njegovi tovariši, Gortan in drugi, vedno več, iz vseh krajev zatirane Primorske, iz Ljubljanske pokrajine in iz Reke.

V zadnjih letih vojne je bilo vse natrpano skoraj samih naših ljudi, ki so se upali upreti okupatorju. Kakor v borbi po gozdovih v internacijah, tako se je tudi med temi zidovi kovalo bratstvo med našim in italijanskim zdravim življenjem.

Po osvoboditvi so vrata kaznilnice ostala odprta. Saj so bili notri le politični priporniki. Takih zaporov pa ljudska oblast ne potrebuje. Kdor se pregreši in zasluži kaznen, ne trohni med štirimi vlažnimi stenami, z delom, na soncu in prostem zraku odsluži kaznen, se popravlja in pripravlja za pošteno življenje v skupnosti.

Velikanska zgradba je bila nekaj časa prazna, nato so imeli v njej skladišče »Prerada«, mehanično in mizarsko delavnico ter nekaj uradov. Po pregledu strokovnjakov pa so ugotovili, da je preureditev kaznilnice za drugo uporabo tehnično skoraj nemogoča, ker bi bilo preveč stroškov in ne bi prostori odgovarjali potrebam. Zato ni preostalo drugega kot rušiti. S tem je bil odstranjen še zadnji viden simbol zatiranja našega naroda.

Mrke zgradbe ni več. Koper dobiva drugo lice, bolj prijazno bo. Na naičenem kraju bo vstala nova zgradba. V nji ne bo rožljanja verig in odneve stokanja nesrečnežev, slišati bo prijazno besedo vzgojitelja in vrisk in smeh srečnih otrok.

Varšava vstaja iz ručevin

V drugi svetovni vojni so Nemci poleg Stalingrada najbolj uničili poljsko glavno mesto Varšavo. Uničenje Varšave se ne da popisati: neskončne ulice porušeni poslopji, strašne črne, gole stene, dimniki in ostanki železnih konstrukcij, ki grozeče štrle v nebo. To je bila Varšava po končani vojni. Prvi napad na Varšavo je bil 1939. leta, ko so Nemci najprej z letalskim bombardiranjem potem pa še s tonovskim obstreljevanjem poškodovali veliko število poslopij.

Leta 1942 pa je izbruhnila junaška vstaja židovskega ghetta, kjer so Nemci zaprli 300.000 židov. Dva meseca se je židovska četrt borila proti ogromni nemški premoči. Po likvidaciji vstaje pa so Nemci poklali vse žide, židovsko četrt pa vzravnali z zemljo. Na več kvadratnih km prostornem ozemlju, kjer je nekaj let pred vstajo teklo najživahnejše življenje, kjer je cvetela trgovina ni bilo več niti sledu o nekdanjem življenju — samo ogromno sipišče opek in kamena je do višine dveh metrov ostalo na istem ozemlju.

V drugi vstaji leta 1944 so Poljaki nudili 3 mesece Nemcem odpor. Rdeča armada je v tistem času v veliki ofenzivi dosegla desni breg Visle. Po težkih borbah je nujno potrebovala oddih in ni mogla pomagati varšavskemu uporu, ki so ga brez sporazuma z Rdečo armado vodili voditelji delavske stranke. Nemci so v tem uporu uničili še ostanek Varšave

— prav vse prebivalstvo, od otrok do starcev pa so odpeljali v taborišča. Posebne čete nemških vojakov so nato pod vodstvom SS-ovcev z dinamitom in bombami uničevali še tista poslopja, ki so ostala cela.

Ko je Rdeča armada januarja 1945. leta prestopila Vislo in osvobodila Varšavo, je le nekaj sto ljudi, katerim se je posrečilo skriti se pred nemško divjo vojsko, pozdravilo osvoboditelje.

Če si po vojni vprašal prebivalce poljskega velenesta: »Kako dolgo bo treba, da boste odpravili sledove uničenja?« so vam skomizgnili z rameni: »Kdo ve? Morda eno generacijo, morda več, vsekakor pa najmanj 50 let.«

Če pa vprašate danes Poljake, vam bo z zanosom odgovoril: »Čez deset let bo Varšava v glavnem že dograjen! Čez 18 let pa ne bo niti duha ne sluha o razvalinah. Na mestu, kjer je stala predvojna Varšava, bo stalo veliko moderno mesto.«

In če gledaš danes Varšavo, moraš verjeti, da se bodo te besede uresničile. Še pred dvema letoma je bilo obiskovalcu tega mesta tesnobno pri srcu, ko je hodil med porušeni stavbami v nebo štrlečimi dimniki. Danes pa napravlja Varšava vtis enega samega ogromnega stavbišča. Lani je bila ulica Nowy Swiat še na obeh straneh polna samih razvalin. Danes se dvigajo poslopja, na zunaj sicer neometana, toda obljubena. Povsod gori elektrika, povsod je življenje, posebno velikomestno pa na samih ulicah, kjer je polno trgovin. Ryng, najstarejši zgodovinski trg po katerem ni mogel lanko leto še voziti avtomobil, je danes prometni trg, ki ima sicer še tu pa tam uničeno zidovje z ostanki fresk, večinoma pa se dvigajo povsod že obnovljena poslopja.

In tako je po vsej Varšavi: obnovili so šole in bolnice, dogradili stanovanjska poslopja in palače za ministrstva, zgradili že tri mostove preko Visle. Ponos Poljakov pa je trinadstropno moderno poslopje, ki so ga varšavski zidarji zgradili v 19 dneh kot dar kongresu Zedinjenih delavskih strank.

Lansko leto so znašale investicije za izgradnjo Varšave 8 milijard zlotov, letos pa so dosegle vsoto 25,4 milijarde zlotov. Poljaki imajo namen obnoviti tudi zgodovinske dele Varšave, tam kjer je stalo židovsko predmestje pa zgraditi moderne dele mesta.

Tako bo v nekaj letih vstala poljska prestolnica iz ruševin s pomočjo vseh svobodnih Poljakov.

PRISTNO SMOLOVO ŽGANJE,

žgano iz italijanskega brinja
prodaja

Valentin Kropivnik v Bilčovsu,
pošta Bilčovs.

GOSPODARSKO PODJETJE

išče samostojnega šoferja za prevoz s tovornim avtomobilom. Pogoji: Zdravje, izkušnje v poklicu in zanesljivost. — Ponudbe se naj stavijo osebno ali pismeno na upravo Slovenskega vestnika, Celovec, Völkermarkterstrasse 21., pod šifro »Šofer 49«.

OGLAS

Nujno iščemo žensko pisarniško moč, ki v zadovoljivi meri obvlada slovenski in nemški jezik ter je izveščana v strojepisu, eventualno tudi v stenografiji.

Ponudbe s kratkim življenjepisom se naj stavijo osebno ali pismeno na upravo Slovenskega vestnika, Celovec, Völkermarkterstrasse 21/I. pod šifro »nujno«.